

DLA Doktori értekezés tézisei

Hotzi Panni

Claude Debussy és Pierre Louÿs – A Bilitis
dalok

Témavezető: Fazekas Gergely, PhD

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem 28-as számú
művészet- és művelődéstörténeti tudományok besorolású
doktori iskola

Budapest

2022

I. A kutatás előzményei

Debussyt a köztudatban inkább külön impresszionista, illetve szimbolista zeneszerzőként tartják számon, művei közül leginkább zongoradarabjai, illetve néhány zenekari műve (*La mer*), vagy egyetlen operája (*Pelléas és Mélisande*) kerül említésre. Pedig életében igencsak meghatározó szerepet töltöttek be a dalok, végigszövik a teljes életművét. Ennek ellenére átfogó tanulmányt, vagy tanulmánykötetet még idegen nyelven is nehezen találni róluk. Margaret Cobb tanulmányát (*The Poetic Debussy. A Collection of His Song Texts and Selected Letters*) fontos megemlíteni, ebben olyan Debussy által írt leveleket gyűjtött össze, amelyek valamilyen módon kapcsolatban állnak bizonyos dalokkal, ezek szövegét a levél mellé helyezte. Ám nem nevezhetjük a gyűjteményt teljesnek, szinte lehetetlen is lenne minden egyes levelet megjeleníteni. Elég, ha csak a Debussy-Louÿs levelezésre gondolunk, ahol számtalan alkalommal írnak közös terveikről, vagy a *Bilitis-dalokról*, ezek mégsem szerepelnek mind a könyvben. Fontos írás William

Gibbons *Debussy as a Storyteller: Narrative Expansion in the Trois Chansons de Bilitis* című tanulmánya, amely abból a teljes, 147 énekből álló Louÿs-mű tükrében vizsgálja a három dalt.

II. Források

Kutatásaimat francia, angol és magyar nyelven folytattam. A francia nyelvű források között megkerülhetetlen volt François Lesure átfogó Debussy-életrajza, illetve Jean-Paul Goujon részletes Louÿs-életrajza. Kifejezetten a zeneszerző és az író kapcsolatáról, barátságáról szól Gordon Millan *Pierre Louÿs ou le culte de l'amitié* könyvének egyik fejezete. Mindenképpen említést érdemel Pierre Louÿs algériai utazásai során írt naplója, a *Journal de Meryem* (Jean-Paul Goujon közreadásában), melyben részletesen ír a Bilitis karakterét ihlető „Ouled Naïl”-ről, Meryem ben Aliról. Disszertációm utolsó fejezetének tulajdonképpen a magját alkotja Jane Bathori írása Debussy dalainak előadásmódjáról, amelyben a *Bilitis-daloknak* is szentel egy fejezetet, s szinte ütemről ütemre haladva látja el tanácsokkal az énekeseket. Az

angol nyelvű források közül kiemelném a Simon Trezise által szerkesztett *The Cambridge Companion to Debussy* tanulmánykötetet, illetve David Tunley „Mélodie” című cikkét a Grove lexikonban, amely kiindulópontot adott a Debussy-dalok felé közeledve. A magyar nyelven elérhető források közül iránymutató volt Ujfalussy József Debussy életrajza, illetve az elemzéseknél többek között Fazekas Gergely „Dallamformálás és polifónia Debussy zenéjében” című tanulmányára támaszkodhattam.

III. Módszer

Értekezésemben arra törekszem, hogy egy átfogó képet nyújtsak a Debussy-dalokról, Debussy és Louÿs barátságáról, művészi kapcsolatukról, illetve kettejük főművéről, a *Bilitis-dalok* műcsoportjáról. Amellett, hogy egyenként elemzem a három művet (*Trois Chansons de Bilitis*, *Musique de Scène pour les Chansons de Bilitis*, illetve a *Six Épigraphes Antiques*), középpontban a három dal áll, amelyeket előadói szempontból is elemzek, illetve

azok különböző interpretációit vizsgálom. Külön szempont a francia nyelv kiejtésének, a természetes hanglejtésének és ritmusának összevetése a Debussy-által írt dallamokkal.

IV. Eredmények

Az első fejezetben bemutatom a francia dal, vagyis a *mélodie* fejlődését, s a korelődök és kortársak kompozícióin áthaladva közeledek a Debussy-dalok, majd *Bilitis három dala* felé. Kiemelek néhány dalt – nem csak Debussy dalai közül – amelyekben felismerhetők bizonyos elemek a *Bilitis dalokból*. A vizsgált dalok közé tartoznak a Debussy előtti generáció: Charles Gounod, Jules Massenet, Camille Saint-Saëns és Debussy generációja, rajta kívül Gabriel Fauré és Henri Duparc dalai.

A második fejezetben először Pierre Louÿs külön figurájával foglalkozom, majd a két művész barátságával, amely nem csak a Bilitis opuszok létrejötte miatt jelentős; számos közös tervük volt, amelyek végül nem, vagy csak apró töredékekben valósultak meg. Ezen kívül pedig a Debussy egyetlen operája, a *Pelléas és Mélisande*

létrejöttében is nagy szerepe volt Louÿs-nak, hiszen az ő biztatása és támogatása nélkül a mű talán soha nem készült volna el.

A harmadik fejezetben feltárom a *Bilitis-dalok* történeti hátterét előbb a versciklus, majd, mint zenemű szempontjából. Ezt követően részletekbe menően elemzem a *Három Bilitis-dalt*,

A negyedik fejezetben megismertetem és elemzem a *Színpadi zene* tizenkét választott énekét, szövegüket saját fordításban közlöm. Ezt követően, az ötödik fejezetben a *Hat antik sírfeliratot* vizsgálom, s mivel a négykezest a *Színpadi zene* egyes tételei ihlették, elemzésemben összevetem a két zenét.

Az utolsó fejezetben előadói szempontból újra végigveszem a három dalt, különböző felvételeket ismertetek meg és hasonlítok össze Jane Bathori interpretációs útmutatásának tükrében.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

Koncertek

2018. november – Festival „Pour que la nuit soit propice, regards sur Debussy” közreműködője (Lyon, Franciaország)

2021 november – Koncert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Solti termében – műsoron Debussy dalai – Kronauer-Vida Anikó szoprán énekesnő közreműködésével

2021 december – Koncert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Solti termében – műsoron Schönberg és Debussy dalok – Kronauer-Vida Anikó szoprán énekesnő közreműködésével

2022. április – Koncert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Solti termében – műsoron Debussy dalai – Kronauer-Vida Anikó szoprán énekesnő közreműködésével